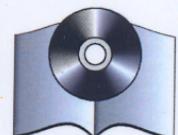

TECHNOLOGIE EDUKACYJNE W WYMIARZE PRAKTYCZMU

REDAKCJA NAUKOWA:
TADEUSZ LEWOWICKI, BRONISŁAW SIEMIENIECKI

TOM II

Multimedialna
Biblioteka
Pedagogiczna

adam marszałek

TECHNOLOGIE EDUKACYJNE

w wymiarze praktycyzmu

Tom II

Redakcja naukowa:
Tadeusz Lewowicki
Bronisław Siemieniecki

MULTIMEDIALNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA

REDAKTOR NAUKOWY SERII

prof. zw. dr hab. Bronisław F. Siemieniecki

RADA SERII

*Stanisław Juszczyk (Katowice) – przewodniczący rady,
Eric Bratland (Nesna), Marek Furmanek (Zielona Góra), Janusz Gajda (Warszawa),
Grzegorz Karwasz (Toruń), Maria Zofia Kozielska (Poznań), Zbigniew Kruszewski (Płock),
Stefan Michał Kwiatkowski (Warszawa), Joanna Marszałek-Kawa (Toruń), Jan Łaszczyk
(Warszawa), Harald Nilsen (Nesna), Wielisława Osmańska-Furmanek (Zielona Góra),
Dorota Siemieniecka-Gogolin (Toruń), Marek Suwara (Kraków), Maciej Radostaw Tanaś
(Warszawa), Kazimierz Wenta (Szczecin)*

RECENZENCI

*prof. dr hab. Kazimierz Wenta
dr hab. Maria Kozielska, prof. PP
dr hab. Maciej Tanaś, prof. UW*

REDAKTOR PROWADZĄCY

Marlena Góra

REDAKTOR TECHNICZNY

Paweł Banasiak

KOREKTA

Marlena Góra

PROJEKT OKŁADKI

Krzysztof Galus

© Copyright by Wydawnictwo Adam Marszałek
Toruń 2011

ISBN 978-83-7611-955-7

Wydawnictwo prowadzi sprzedaż wysyłkową:
tel./fax 56 648 50 70, marketing@marszalek.com.pl

Wydawnictwo Adam Marszałek, ul. Lubicka 44, 87-100 Toruń,
tel./fax 56 648 50 70; tel. 56 660 81 60, 56 664 22 35
e-mail: info@marszalek.com.pl www.marszalek.com.pl
Drukarnia nr 1, ul. Lubicka 46, 87-100 Toruń, tel. 56 659 98 96

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Część I	
TECHNOLOGIA INFORMACYJNA W PRAKTYCE EDUKACYJNEJ	
<i>Edukacja multimedialna w centrach nauki i eksploratoriach</i> (Grzegorz KARWASZ, Jolanta KRUK, Justyna CHOJNACKA)	9
<i>Uniwersytetszansą dla nauczyciela?</i> (Kamila MAJEWSKA)	21
<i>Animacja komputerowa w pedagogice</i> (Kazimierz WIECZORKOWSKI)	30
<i>Etapy procesu analitycznego w badaniach szkolnych wspomagane komputerem</i> (Kazimierz MIKULSKI)	48
<i>Komunikacja ucznia niepełnosprawnego z komputerem</i> (Mateusz NITKA)	64
<i>Nowe technologie w edukacji dzieci ze specyficznymi trudnościami w nauce czytania i pisania</i> (Elżbieta SZALA)	74
<i>Rola narzędzi interaktywnych w edukacji przyrodniczej</i> (Małgorzata BARTOSZEWICZ)	84
<i>Technologie edukacyjne – matematyka. Od pascaliny do sztucznej inteligencji</i> (Joanna KANDZIA)	92
<i>Scratch – myśl, programuj, dziel się</i> (Małgorzata SKIBIŃSKA) ...	105
<i>Nauczanie przez programowanie wezwaniem dla nauczycieli informatyki</i> (Katarzyna OLEŃDZKA)	117

<i>Oprogramowanie wspomagające pracę nauczyciela w pracowni komputerowej (Marcin MUSIOŁ)</i>	127
<i>Fotografia dydaktyczna w podręcznikach szkolnych – na przykładzie podręcznika historii „Śladami przeszłości” dla klasy pierwszej gimnazjum (Marek HALLADA, Dorota JANKOWSKA)</i>	137
<i>Media papierowe w edukacji matematycznej (Marcin KOŁACZ)</i> ..	149
<i>Projekt eMapps.com, czyli jak nowoczesnie uczyć historii (Anna KOLA)</i>	154
<i>Wykorzystanie nowych technologii w edukacji – na przykładzie toruńskich szkół (Dariusz RACZKOWSKI)</i>	165

Część II
E-LEARNING W DZIAŁANIU

<i>Jak nauczać w sieci? – analiza dobrych praktyk (Wioletta KWIATKOWSKA)</i>	181
<i>Zastosowanie możliwości edukacyjnych Internetu w szkolnictwie wyższym (Antonín ROJÁK)</i>	196
<i>Modele e-learningu akademickiego (Grażyna PENKOWSKA)</i>	206
<i>E-learning – spojrzenie lokalne i spojrzenie globalne (Beata STACHOWIAK)</i>	217
<i>Koncepcja wdrażania e-learningu – dokumentacja (Tomasz WALASEK, Zygmunt KUCHARCZYK)</i>	231
<i>Interaktywne materiały wideo w e-kształceniu (Anna KRAWCZYK)</i> ..	245
<i>E-learning i wybrane kompetencje zawodowe prowadzącego (Miroslava MIKLOŠÍKOVÁ)</i>	253
<i>Poglądy studentów na uczenie się języka obcego a wyniki pracy na platformie internetowej (Sylvia TWARDO)</i>	265
<i>Blended learning w dydaktyce języków obcych (Dominika GOLTZ-WASIUCIONEK)</i>	280
<i>ICT w kształceniu umiejętności pracy na platformach e-learningowych (Małgorzata MIRANOWICZ)</i>	292

BEATA STACHOWIAK
Katedra Europy Wschodniej
Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

E-learning – spojrzenie lokalne i spojrzenie globalne

Streszczenie

Autorka przedstawia problematykę wykorzystania e-learningu w szkołach wyższych w perspektywie lokalnej i globalnej. Autorka prezentuje wyniki własnych badań przeprowadzonych w Polsce, Niemczech, Republice Czeskiej, na Litwie i Ukrainie.

Słowa kluczowe: e-learning, studenci, Litwa, Niemcy, Polska, Republika Czeska, Ukraina

E – learning – look at local and global perspective

Abstract

The author presents the problem of the use of e-learning in higher education in local and global perspective. The author presents the results of her studies in Poland, Germany, the Czech Republic, Lithuania and Ukraine.

Key words: e-learning, students, Lithuania, Germany, the Czech Republic, Ukraine

WSTĘP

Społeczeństwo informacyjne w Polsce budujemy już od szesnastu lat, oczywiście gdy za jego początek przyjmiemy Pierwszy Kongres Informatyki Polskiej. Ten czas charakteryzował się licznymi inicjatywami, podejmowane były badania przez środowiska reprezentujące nauki humanistyczne, społeczne, prawne i inne związane z różnymi aspektami funkcjonowania społeczeństwa informacyjnego. I tak zagadnieniami związanymi ze społeczną komunikacją zajmują się T. Goban-Klas, K. Krzysztofek, J. Mikułowski-Pomorski. Problematyka społeczeństwa informacyjnego nie jest także obca pedagogom, którzy nie tylko podejmują rozważania nad możliwościami, ale także zagrożeniami, jakie niosą nowe technologie. Wystarczy w tym względzie jako przykład podać prace B. Siemienieckiego, J. Mischke, W. Furmanka.

Jednym z obszarów objętych badaniami jest e-learning, który można traktować jako stosowanie technologii do zarządzania, projektowania i tworzenia, dostarczania, wyboru, wspierania i poszerzania każdego rodzaju nauczania. E-learning dotyczy wszelkich form pozyskiwania i przekazywania wiedzy, kompetencji i umiejętności (Papińska-Kacperek 2007: 372). Na e-learning jako temat badawczy można spojrzeć lokalnie albo globalnie. Autorka w tym referacie proponuje rozważyć kwestie stosunku studentów do e-learningu właśnie z tych dwóch perspektyw: lokalnej i globalnej. Spojrzenie lokalne będzie analizą stosunku studentów do e-learningu na jednym kierunku bądź wydziale, nawet w perspektywie porównawczej kilku lat. Natomiast spojrzenie globalne można realizować poprzez przeanalizowanie sytuacji na podobnych w strukturze wydziałach lub na uczelniach z różnych państw.

SPOJRZENIE LOKALNE

W latach 2003–2009¹ w grupie studentów stosunków międzynarodowych oraz politologii, zarówno studiów stacjonarnych, jak

¹ Badania ankietowe w roku 2003 zostały poświęcone w szczególności e-learningowi, wyniki, jakie otrzymała autorka, zostały przedstawione w pracach *E-learning – czy*

i niestacjonarnych, były przeprowadzone badania dotyczące różnych aspektów życia w społeczeństwie informacyjnym. Skupiały się one między innymi na zagadnieniach dostępu do komputera i sieci, stosunku do e-learningu, oceny własnych umiejętności itd. Każde z tych badań było sprofilowane nieco inaczej, chociaż zawierały podobne pytania. W tabeli 1. zawarto krótką charakterystykę każdego z badań.

Tabela 1. Charakterystyka badań studentów przeprowadzonych w latach 2003–2009.

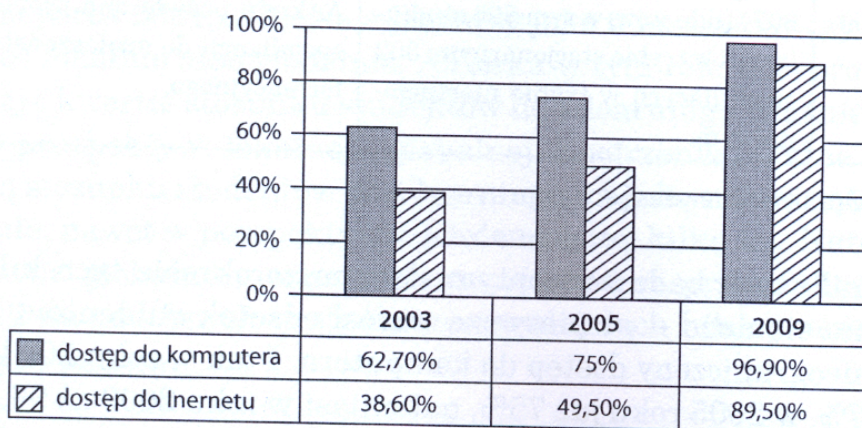
Data badania	Liczebność grupy badawczej	Inne uwagi
rok 2003	568 studentów, w tym 356 studiujących w trybie stacjonarnym, a 212 w trybie niestacjonarnym.	Ankieta poświęcona stosunkowi studentów do e-learningu.
rok 2005	380 studentów, w tym 300 studentów w trybie stacjonarnym oraz 80 w trybie niestacjonarnym.	Ankieta poświęcona społeczeństwu informacyjnemu, w szczególności wykluczeniu cyfrowemu.
rok 2009	807 studentów, w tym 505 studiujących w trybie stacjonarnym, 302 studiujących w trybie niestacjonarnym.	Ankieta poświęcona problemowi socjalizacji do społeczeństwa informacyjnego.

Źródło: Opracowanie własne.

Wyniki tych badań są optymistyczne, w okresie tych kilku lat zmieniło się dużo – po pierwsze wzrósł odsetek studentów, którzy mają nieograniczony dostęp do komputera. I tak w roku 2003 wynosił 62,7%, w 2005 roku już 75%, natomiast w roku 2009 aż 96,9%. To zdecydowana poprawa, która powinna przekładać się wyraźnie na postawy studentów w stosunku do usług świadczonych drogą elektroniczną, w tym e-learningu. Podobną zmianę można zauważyć, gdy przedmiotem zainteresowania jest dostęp do sieci. W 2003 roku

jest potrzebny i oczekiwany, [w:] Materiały konferencyjne XIX Konferencji Informatyka w Szkole, Szczecin 2003 oraz Studenci wobec e-learningu, [w:] Podmiotowość w edukacji ery globalnego społeczeństwa informacyjnego, Warszawa–Poznań 2004.

nieograniczony dostęp do sieci deklarowało zaledwie 38,6%, w roku 2005 wskaźnik pozytywnych odpowiedzi w ankiecie wynosił 49,5%, natomiast w roku 2009 już 89,5%. Te wyniki oczywiście przełożyły się na odpowiedzi respondentów związane z miejscem korzystania z Internetu². I o ile w roku 2003 z dostępu do sieci w kawiarenkach internetowych korzystało 29,8% studentów, w miejscu zamieszkania 44,5%, a na uczelni 14,6%, to dwa lata później struktura ta przedstawiała się już inaczej, przede wszystkim zmniejszył się wskaźnik studentów korzystających z sieci w kawiarenkach internetowych. Różnica wynosiła przeszło 20 punktów procentowych, gdyż odsetek wynosił zaledwie 8,7%. W miejscu zamieszkania korzystało z Internetu już 59,7%, a na uczelni 25%. Rok 2009 przyniósł kolejne zmiany, przede wszystkim dalszy spadek użytkowników kawiarenek internetowych, dostęp w nich deklarowało jedynie 1,6% respondentów. Nastąpiły także zmiany w przypadku użytkowników korzystających z Internetu w miejscu zamieszkania, wskaźnik deklaracji wyniósł aż 96,7%, natomiast odsetek korzystających z Internetu na uczelni nie zmienił się znacząco, w roku 2009 stanowił on 26,2%.

Rys. 1. Dostęp studentów do komputera i Internetu w latach 2003–2009

Źródło: Badania własne.

² Respondenci mogli wskazać dwa miejsca, w których najczęściej korzystają z Internetu.

Zakres zmian obejmował także częstotliwość korzystania z Internetu, coraz więcej osób korzysta z sieci codziennie, zmniejsza się odsetek osób, które korzystają z Internetu sporadycznie lub w ogóle nie korzystają. W roku 2003 sporadyczne korzystanie z sieci deklarowało 28,9% studentów, już w roku 2005 wskaźnik ten zmniejszył się do 9,7%, a w roku 2009 do 2,6%. Różnica jest wyraźna. Zmiany pojawiają się także w przypadku codziennego bądź prawie codziennego korzystania z sieci, odsetek studentów w tej grupie wzrasta. I tak w roku 2003 codziennie bądź prawie codziennie z Internetu korzystało zaledwie 25,9%, w roku 2005 wskaźnik ten wynosił już 53,2%, a w 2009 roku 80%.

Tabela 2.

Odsetek uczniów i studentów* korzystających z komputera i Internetu oraz wyposażenie gospodarstw domowych w komputery i w dostęp do Internetu

Rok	Odsetek korzystających z komputera	Odsetek korzystających z Internetu	Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer	Odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu
2003	b.d.	74,00%	33,70%	16,90%
2005	90,00%	84,00%	44,50%	25,60%
2009	95,20%	93,70%	60,20%	51,40%

Źródło: *Diagnoza społeczna 2003*: 229, *Diagnoza społeczna 2005*: 235, *Diagnoza społeczna 2009*: 281 i 291.

* Chodzi o osoby, które mają 16 lat i więcej.

Jak można zauważyć, dynamika wzrostu nieograniczonego dostępu do komputera i sieci jest duża. Potwierdzają to wyniki przedstawione w *Diagnozie społecznej*, dotyczące korzystania z nowych technologii.

Wyniki uzyskane przez autorkę podczas tych badań wskazują jednoznacznie, iż dostęp do komputera oraz Internetu wzrasta praktycznie z roku na rok. Niestety, ta poprawa nie przełożyła się na zmianę stosunku studentów do e-learningu. Z badań wynika, iż

e-learning wśród studentów stosunków międzynarodowych i politologii nie był i nie jest popularny. Aby przyjrzeć się bliżej sytuacji, spójrzmy na wyniki badań. Grupa osób, które nie korzystają z e-learningu, właściwie zmniejszyła się minimalnie. W roku 2003 aż 74,1% studentów deklarowało, że nie korzysta z e-learningu, w roku 2005 wskaźnik ten wynosił 69,2%, natomiast w roku 2009 – 66,4%. Niestety, zmiany są niewielkie, a przecież tak bardzo wzrosła dostępność do sieci Internet. Nie zmieniły się również oczekiwania wobec e-learningu. W 2003 roku 18,5% studentów nie miało żadnych oczekiwań, w roku 2005 ten stan nie zmienił się, gdyż wskaźnik wynosił 18,2%. Niestety, w roku 2009 oczekiwań nie badano, ponieważ ankieta była nieco inaczej sprofilowana.

Ankieta z roku 2003, sprofilowana na e-learning, zawierała pytanie dotyczące zainteresowania korzystaniem z e-learningu w przyszłości. Okazało się, że w roku 2003 nie zamierzało korzystać bądź zdecydowanie nie zamierzało korzystać z e-learningu 29,9% badanych, brak zdania deklarowało 44,4% respondentów, natomiast deklarację pozytywną złożyło 25,7%. W ankiecie z roku 2009 również poruszono tę kwestię. Okazało się, że nadal 42,6% studentów nie ma zdania, czyli właściwie nic się nie zmieniło w tym zakresie. Zmiany zaszły natomiast po stronie deklaracji pozytywnych i negatywnych, tych pierwszych było 37,7%, a tych drugich 19,1%, czyli zwiększyła się grupa osób, które chcą w przyszłości korzystać z e-learningu. To pozytywne, jednak zakres tej zmiany nie jest satysfakcjonujący. W roku 2005 pytanie o stosunek do e-learningu w przyszłości było nieco inaczej sformułowane, dotyczyło oczekiwań w przyszłości, a nie korzystania. I tak żadnych oczekiwań nie miało 18,2% respondentów, brak zdania zadeklarowało 7,7% studentów, niewielkie oczekiwania 15,3%, przeciętne 25,3%, natomiast duże oczekiwania 33,7%.

Podsumowując, wyniki badań wskazują na to, że zdecydowana poprawa dostępności do komputera oraz sieci nie przekłada się w proporcjonalny sposób na stosunek do e-learningu, chociaż to właśnie brak sprzętu i dostępu do sieci traktuje się jako jedne z poważniejszych ograniczeń jego wdrażania. Aby zwiększyć zainteresowanie studentów tą formą prowadzenia zajęć, należałoby podjąć zdecydowane kroki ze strony uczelni. Po pierwsze, obowiązkowe zaliczenie przez studentów jednego kursu e-learningowego w roku

akademickim. Po drugie, zachęcanie pracowników do tworzenia pełnych kursów e-learningowych poprzez system grantów. Po trzecie, stworzenie systemu szkoleń dla nauczycieli akademickich w zakresie nowych technologii.

Jak można zauważyć, sytuacja lokalna nie przedstawia się najlepiej, zresztą dane statystyczne wskazują na to, że e-learning w Polsce nie jest popularny. W roku 2006 w USA 75% uczelni korzystało z e-learningu, natomiast w Polsce ten wskaźnik wynosił zaledwie 5% (Dąbrowska, Janaś-Kresło, Wódkowski 2009: 81). Ten fakt potwierdzają także badania nad e-learningiem³. Okazuje się, że zaledwie kilka ośrodków ma bogatą ofertę dla studentów. Badania potwierdzają również to, że czynnikami determinującymi stosowanie e-learningu są profil uczelni, kierunek i tryb studiów. Okazuje się także, że większość pracowników naukowo-dydaktycznych nie jest zainteresowana prowadzeniem zajęć przy użyciu technologii informacyjno-komunikacyjnych i nie zawsze to wynika z lenistwa czy też niechęci do nowych rozwiązań, ale po prostu brakuje wsparcia ze strony uczelni. Nie powinno ono dotyczyć jedynie kwestii związanych ze sprzętem oraz oprogramowaniem, ale także szkoleń związanych z wykorzystaniem nowych technologii.

SPOJRZENIE GLOBALNE

Perspektywę globalną można uzyskać poprzez spojrzenie na kwestie e-learningu w układzie porównawczym w kontekście wielu państw. W roku 2009 autorka przeprowadziła badania w pięciu sąsiadujących z Polską państwach, objęły one studentów studiujących w trybie stacjonarnym.

W tabeli 4. przedstawiono wyniki badań w zakresie nieograniczonego dostępu studentów do komputera i Internetu. Właściwie tylko Ukraina odróżnia się od reszty państw, ta różnica jest wyraźniejsza w obszarze dostępu do sieci.

³ Autorka dokonuje przeglądu badań nad e-learningiem w Polsce w artykule pt. *E-learning w świetle wybranych badań w Polsce w XXI wieku* (w druku).

Tabela 3.
Charakterystyka terenu badań

Państwa	Liczebność grupy badawczej
Litwa	307 studentów Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie.
Niemcy	309 studentów Uniwersytetu w Rostocku.
Polska	505 studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.
Republika Czeska	304 studentów Uniwersytetu Karola w Pradze.
Ukraina	476 studentów Uniwersytetu Iwana Franki we Lwowie oraz Państwowego Uniwersytetu w Doniecku.

Źródło: Badania własne.

Tabela 4.
Deklaracje studentów dotyczące dostępu do komputera i Internetu

Państwa	Nieograniczony dostęp do komputera	Nieograniczony dostęp do Internetu
Litwa	97%	90%
Niemcy	98%	95%
Polska	97%	88%
Republika Czeska	100%	88%
Ukraina	87%	68%

Źródło: Badania własne.

Podobne zróżnicowanie, jeżeli chodzi o Ukrainę, widać także w zakresie częstotliwości korzystania z sieci. Na Ukrainie aż 20% studentów korzysta z Internetu sporadycznie, to bardzo wysoki wskaźnik, niespotykany w pozostałych państwach. Dane przedstawione w tabeli 5. są skorelowane częściowo z wynikami badań z tabeli 6., w której przedstawiono informacje dotyczące miejsc korzystania z sieci. Także w tym przypadku odsetek studentów korzystających z Internetu w miejscu zamieszkania na Ukrainie jest niższy niż w pozostałych państwach. Ukraina jest także tym państwem, w którym znaczna grupa studentów korzysta z Internetu w kawiarenkach internetowych. Jest poza tym widoczne zróżnicowanie między

poszczególnymi państwami w zakresie korzystania z sieci na uczelni. Te warunki wstępne z pewnością wpływają w pewien sposób na zainteresowanie e-learningiem.

Tabela 5.
Częstotliwość korzystania z Internetu

Państwa	Nie korzystam	Sporadycznie	Regularnie	Codziennie
Litwa	1%	1%	11%	87%
Niemcy	0%	0%	13%	87%
Polska	0%	1%	16%	84%
Republika Czeska	0%	0%	14%	86%
Ukraina	3%	20%	34%	44%

Źródło: Badania własne.

Tabela 6.
Deklarowane przez studentów miejsca korzystania z Internetu

Państwa	Miejsce zamieszkania	Na uczelni	Kawiarenka internetowa	Hotspoty
Litwa	94	47	1	4
Niemcy	99	17	0	6
Polska	98	37	0	3
Republika Czeska	97	57	1	1
Ukraina	76	20	27	2

Źródło: Badania własne.

Problematykę e-learningu w badaniach prowadzonych przez autorkę rozpatrywano na kilku płaszczyznach. Pierwszą był e-learning w kontekście usług świadczonych przez uczelnię. Studenci, odpowiadając na pytanie w ankiecie, mogli wybrać trzy najczęściej używane przez nich usługi świadczone elektronicznie przez uczelnię. Niestety, e-learning był wybierany przez nielicznych studentów, świadczą o tym dane z tabeli 7.

Tabela 7.

Deklaracja studentów dotycząca e-learningu jako jednej z trzech usług najczęściej deklarowanych przez studentów

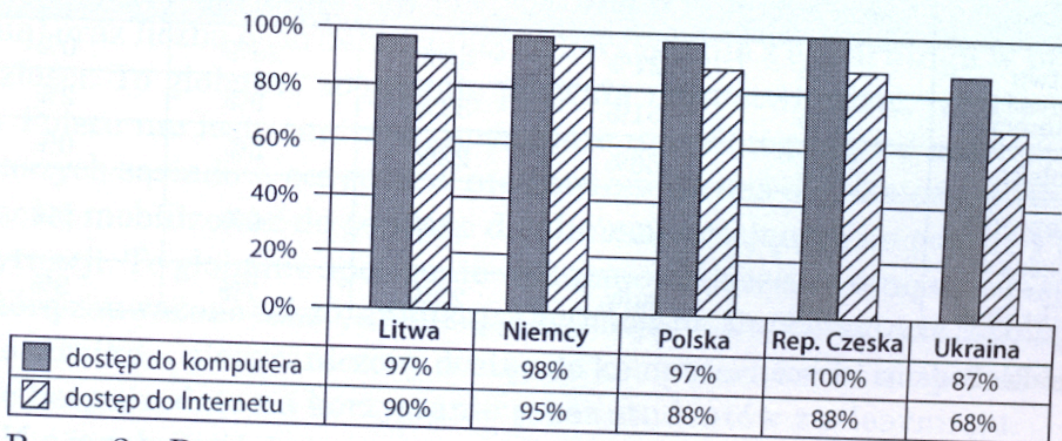
Państwo	%	Państwo	%
Litwa	22%	Republika Czeska	1%
Niemcy	5%	Ukraina	4%
Polska	1%		

Źródło: Badania własne.

Jedynie w przypadku Litwy ten wskaźnik jest zdecydowanie wyższy, gdyż osiągnął 22%, w innych państwach maksymalnie osiąga wartość 5%. Najczęściej wybieranymi przez studentów usługami są: informatyczny system obsługi studenta, posiadanie konta poczty elektronicznej, korzystanie z usług bibliotecznych online lub korzystanie z informacji na stronie www uczelni. Ten brak zainteresowania jest tym bardziej niepokojący, że przecież pytano o usługi świadczone przez uczelnię – instytucję edukacyjną. Oczywiście te dane należałoby pokazać w zestawieniu z ofertą e-learningową uczelni, inaczej obraz ten byłby niepełny. Jednak o te informacje jest bardzo trudno, gdyż o ile na stronach internetowych badanych uczelni zazwyczaj są odnośniki do nauczania na odległość, to oferta kursów internetowych jest dostępna tylko dla zalogowanych użytkowników. I z tego też powodu dane te nie zostały przedstawione.

Ankieta również zawierała pytanie zmierzające do określenia, czy w przyszłości respondenci będą chcieli korzystać z e-learningu. Okazuje się, że odsetek osób, które zamierzają w przyszłości z pewnością korzystać z e-learningu, nie przekracza 15%, z tym że w przypadku Litwy wskaźnik ten wynosił 12%, Niemiec 9%, Polski 6%, Republiki Czeskiej 9%, a Ukrainy 14%. Jak na tak młode pokolenie ten wynik jest bardzo niski, przecież dla współczesnych dwudziestolatków korzystanie z nowych technologii powinno być czymś oczywistym. Już nieco lepiej przedstawiają się deklaracje studentów w kategorii raczej tak. I tak odsetek dla Litwy wynosił 50%, Niemiec 36%, Polski 35%, Republiki Czeskiej 37%, Ukrainy 37%. Właściwie z wyjątkiem Litwy wyniki te nie różnią się od siebie. Niewątpliwie

tak wysoki odsetek w przypadku studentów z tego państwa jest związany z odsetkiem osób aktualnie korzystających z e-learningu świadczonego przez uczelnię. Respondenci w badaniach ankietowych na to pytanie również mogli zadeklarować brak zdania i tu także odsetki zazwyczaj są wysokie, co jest niepokojącym sygnałem. Oto wyniki dla poszczególnych państw 32% – Litwa, 15% – Niemcy, 40% – Polska, 31% – Republika Czeska, 37% – Ukraina. Brak zdania najczęściej oznacza brak wiedzy, brak zainteresowania lub obojętność. Niepokój wzrasta, gdy te wyniki rozpatrujemy w kontekście zmian na rynku pracy w społeczeństwie informacyjnym, gdyż zdobywanie w przyszłości nowych kwalifikacji bez użycia e-learningu może okazać się bardzo trudne.

Rys. 2. Dostęp studentów z poszczególnych państw do komputera i Internetu

Źródło: Badania własne.

Mówiąc o e-learningu, nie możemy jedynie ograniczać się do uczelni, przecież studenci nie ograniczają swojej aktywności edukacyjnej jedynie do tego miejsca. Respondenci mogli swój stosunek do tej usługi określić w wieloraki sposób: nie znam, nie korzystam, korzystam sporadycznie, korzystam regularnie, mogli także nie udzielić odpowiedzi. Okazuje się, że odsetek korzystających regularnie z e-learningu jest najwyższy na Litwie, gdyż osiągnął tam aż 26%, dla Niemiec – 9%, dla Polski – 3%, dla Republiki Czeskiej – 10% i dla Ukrainy – 7%. Litwa na tym tle prezentuje się bardzo pozytywnie, jednak pamiętajmy, że w tym kraju jest najwyższy wskaźnik studentów wybierających e-learning jako jedną z trzech najczęściej wybieranych form edukacji.

ranych usług świadczonych elektronicznie przez uczelnię. To zróżnicowanie między poszczególnymi państwami jest także widoczne w danych prezentowanych przez Eurostat, np. dane z 2006 roku wskazywały na to, że w ciągu ostatnich trzech miesięcy z Internetu w celach szkoleniowych i edukacyjnych korzystało na Litwie 14,4% respondentów, w Niemczech 12,2%, w Polsce 3,7%, a w Republice Czeskiej 7,8%⁴, dla Ukrainy brak danych.

Tabela 8.
Deklaracje studentów wobec e-learningu

	Nie znam	Nie korzystam	Korzystam sporadycznie	Korzystam regularnie	Brak odpowiedzi
Litwa	1%	27%	46%	26%	0%
Niemcy	6%	51%	32%	9%	2%
Polska	9%	66%	22%	3%	0%
Republika Czeska	10%	47%	33%	10%	0%
Ukraina	11%	50%	23%	7%	9%

Źródło: Badania własne.

Analizując dane z tabeli 8., możemy zauważyć, iż studenci z Niemiec, Polski, Republiki Czeskiej i Ukrainy nie różnią się między sobą także pod względem deklaracji nieznanomości e-learningu. Dla Niemiec ten wskaźnik wynosi 6%, dla Polski 9%, dla Czech 10%, dla Ukrainy 11%. Jedynie wyniki dla Litwy są inne, odsetek studentów deklarujących nieznanomość e-learningu jako usługi wynosi zaledwie 1%. Podobne zróżnicowanie jest widoczne w grupie osób niekorzystających z e-learningu. Na Litwie odsetek studentów deklarujących niekorzystanie z e-learningu wynosi zaledwie 27% – to niski odsetek, w szczególności, gdy ten wynik zestawimy z rezultatami badań z innych państw, i tak dla Niemiec wynosi on 51%, dla Polski 66%, dla Republiki Czeskiej 47%, dla Ukrainy 50%.

⁴ Źródło: http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_pi_e2&lang=en z dnia 9 kwietnia 2010 roku.

Również odsetek studentów deklarujących sporadyczne bądź regularne korzystanie z e-learningu jest najwyższy na Litwie – szczególne dane w tabeli 8. Niestety, dla Polski wskaźnik studentów regularnie korzystających jest najniższy. Dane uzyskane z badań wskazują na to, jak ogromną rolę w socjalizacji do społeczeństwa informacyjnego odgrywa szkoła wyższa. Okazuje się, że zasobność państwa nie zawsze przekłada się na stosunek użytkowników do usług świadczonych elektronicznie. Dostęp do komputera i sieci nie wpływa także w bezpośredni sposób na korzystanie z zaawansowanych usług świadczonych drogą elektroniczną. Znamienne są wyniki uzyskane dla Litwy – wyraźny związek między odsetkiem studentów deklarujących korzystanie z e-learningu świadczonego przez uczelnię a liczbą osób korzystających z e-learningu w ogóle (także poza uczelnią) oraz liczbą osób deklarujących korzystanie z e-learningu w przyszłości. To globalne spojrzenie pozwala nam stwierdzić, iż sytuacja w Polsce nie jest tragiczna, specjalnie nie odbiegamy od większości naszych sąsiadów, oczywiście nie powinno to nas uspokajać, powinno raczej mobilizować do podjęcia działań zmierzających do poprawy tej sytuacji. To globalne spojrzenie wskazuje na jeszcze jedną zależność, którą zauważono także, analizując sytuację na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika – nieograniczony dostęp do komputera i sieci nie przekłada się bezpośrednio na korzystanie przez studentów z e-learningu.

PODSUMOWANIE

Podsumowując, wyniki badań uzyskane przez autorkę wskazują dobitnie na to, jak ważną rolę w propagowaniu e-learningu odgrywa uczelnia. Przecież to czas spędzony w szkole wyższej kształtuje człowieka i jego postawy na płaszczyźnie zawodowej (i nie tylko). Wydaje się, że wskazane byłoby, aby absolwentom szkół wyższych e-learning był znany. Najlepiej byłoby, aby student w ramach trwania studiów przeszedł co najmniej jeden kurs typu blended learning oraz co najmniej jeden kurs typu e-learning. To bardzo ważne, aby absolwent był przygotowany do zdobywania nowych kwalifikacji także i tą drogą, gdyż społeczeństwo informacyjne stawia i stawiać będzie wobec obywateli bardzo wysokie wymagania. Sprostanie im będzie możliwe

jedynie wtedy, gdy obywatele społeczeństwa informacyjnego będą mogli zdobywać nowe kwalifikacje.

BIBLIOGRAFIA

- Dąbrowska A., Janaś-Kresło M., Wódkowski A., *E-usługi a społeczeństwo informacyjne*, Warszawa 2009.
- Czapiński J., Panka T. (red.), *Diagnoza społeczna 2003*, Warszawa 2003.
- Czapiński J., Panka T. (red.), *Diagnoza społeczna 2005*, Warszawa 2005.
- Czapiński J., Panka T. (red.), *Diagnoza społeczna 2009*, Warszawa 2009.
- J. Papińska-Kacperk (red.), *Spółeczeństwo informacyjne*, Warszawa 2007.